

55

bez výjimky svojí povinnost k této své kulturní državě, což dosud, bchužel, jak jsem doložil, děje se v případech skoro jen výjimečných.

K. VOROVKA:

Boj o svobodu české filosofie.

Loňského roku na tomto místě autor pojednal o některých důležitých otázkách filosofických. Pořád jsou to otázky často zásadního dosahu, neváháme popřítí místa i těmto článkům. P. r.

I.

Odpovídal jsem zde loňského roku třemi články (č. 277, 284, 291) na útok, který proti nové české filosofii podnikl E. Rádl v „Čase“. Nyní je knihkupecký trh zaplaven Rádlovou brožurou, která pod názvem „O naší nynější filosofii“ přináší dřívější články Rádlovy trochu pozměněné a rozhojnené o dodatek, namířený proti mým loňským vývodům — a také proti mé osobě. Jelikož nejde jen o moji osobu, nýbrž o to, aby v nepatrné české obci filosofické nezavládl myšlenkový diktát vlivného jedince, rozhodl jsem se Rádlovi odpovědět.

Dříve než budu zkoumati podstatné body jeho námitek, pokusím se rozptýlit některé omyly, do nichž by snadno mohl čtenář Rádlův upadnouti.

Rádl zakončil svoje výklady skvělou tirádou na oslavu rozumu. Nejzvučnější je poslední věta: „Ne instinkty, ne podvědomí, ne prostomyslnost, ne přirozenost lidská nebo národní, nýbrž rozum a abstraktní zákony jsou syrovovanými zásadami.“ — S touto větou bude takřka každý čtenář souhlasit, a jelikož takto končí brožura, bojující proti „naší nynější filosofii“, bude velmi mnohý čtenář mysliti, že tato filosofie jest tím z kořene vyvrácena. Upozornuji tedy čtenáře, že oněmi slovy shrnuje pouze Rádl výleček svého zásadního obratu myšlenkového, a že tedy E. Rádl nynější vyvrací Rádla minulého.

Rádl užívá zvláštního optického klamu, aby přesvědčil čtenáře, že může plně spolehnouti na Rádlův vkus (nikoli argumenty!); oblévá se totiž růžovou září citátů z Komenického, z Fr. Schillera, Th. Carlylea, A. de Vignyho. Dobrák čtenář vidí, jak Fr. Schiller povážlivě kývá hlavou nad básnickým dílem Březinovým a jak Th. Carlyle pln obav, aby nebyl prohlášen za reakcionářského idealistu, veřejně se zříká spolupracovníctví v Ruchu Filosofickém. Pouze francouzský citát z A. de Vignyho tento pro mne zničující dojem pokázal trochu tím, že na sedmi řádkách třikráte hřeší proti gramatice.

Rádl dává se také ozařovati světlem smrtelně fialovým, které ho převádí jako pronásledovaného trpitele. Rádl si stěžuje, že odpovídati jeho odpůrců „nedýchají“ zdvořilostí ani filosofii, jakoby polemika byla čajovým dýchánkem a jakoby se kdy byl sám ve svých útočných kritikách býval ohlížel po zdvořilosti. Čtenář musí být mravně rozhořčen, čte-li větu: „Trnka a Vorovka mě viní, že jsem se ze špinavých důvodů obrátil po válece.“ — U mne jde patrně o slova, obsažená v 3 loňském článku: ... /... na to (— totiž na změnu Masarykova smýšlení o Kantovi —) upozornil před Rádlem F. Pelikán ve 4. roč. Nových Čech a nyní obrací i Rádl svojí orientaci ke Kantovi.“

skytne se k tomu vhodná příležitost; že se to však odbyti nedá.

Věnoval jsem jen proto tolik po Rádlovým žalobám, jelikož současně se ostře svými vlastními projednával jsem s českými filosofy, kteří ještě budují svůj poměr k Masarykovi jako filozofy. V druhé části článku ukázu na hybné principy a myšlenkové nedostatky, které jej svádějí k úsudkům nepodpřeným. Matení filosofických pojmů jest tak neškodná, jak by se mnohému jest třeba jí čeliti.

Ukázav na zrakové klamy, kterým je Rádlův čtenář vystaven, přecházím k důležitým bodům sporným.

Nejprve jde o to, jaký má být dle Rádlův vztah mezi filosofií a politickou činností. Rádl mě obviňuje, že jsem na začátku svého 2. článku jeho myšlenku zúmyslně překroutil. Podobné obvinění potká ještě nejednoho filosofa, kdo se pokusí Rádlůvy nápovědi dopovědět a jeho zásady vyjádřit logicky koncisí formou. Cituji jedno místo z Rádlův, které si on sám ke své obhajobě očitoval: „Všem těmto filosofům jest vlastní odvrát od otázek aktuálních. Snad jsou ve svém soukromém životě organizováni v politických stranách, ale jejich filosofie nechce být (programově) ani klerikální, ani mladočeská, ani komunistická, nýbrž chce být povznesena nad politické strany.“

To jest tedy dle Rádlův chyba, chce-li být filosofie povznesena nad politické strany. Má se tedy podrobiti systému vázaných listin volebních a má být programově klerikální, nebo mladočeská, nebo komunistická atd.? Má být filosofie služkou politiky jako byla kdysi služkou teologie? Jak se tomu má jinak rozumět? Rozuměl jsem mu jen já sám špatně či ne, prohlásil filosof mu velmi blízky, že Rádlův články jsou znamením k parforsní houbě na všechny, kdož budou filosoficky pracovat bez zjevného zřetele politického?

Rádl patrně chce, abychom jeho věty prostě přijímali, nečiníce z nich žádných dedukcí. Věřící obci to může stačit, nikoli však lidem logicky myslícím.

Druhým sporným bodem jest Rádlůva obžaloba, že totiž Masaryka nestudují, že o jeho filosofii nevědí a že v něm autora filosofického systému nevidím, nýbrž jen presidenta a osobnost.

Tyto námitky byly původně namířeny na celou skupinu filosofů, ale v brožurě jsou zahraceny proti mně. Budu-li se hájiti já, budu tím hájiti i mnohé jiné proti podobným útokům přistupím. Je nepřipustno, aby se z Masarykova jména činila klůčka na autory nevítaných filosofii.

Tedy především pokud jde u mně o domnělou uctívání presidenta, připomínám, že jsem svoji knížku neposlal s žádným uctíváním přisvěcením prezidentovi kanceláři. Zdá se mně však, že u čtenářů Rádlůvých více přijde v úvahu prezident než filosof Masaryk, až bude čistá neslýchávaná a úkladná otázka, kterou mám být věnován do úzkých: — ale Vorovka měl odpovědět na otázku, stojí-li za to Masaryka filosoficky studovati čili ne?

Tato zálučně stylisovaná věta jest uveřejněna ve sbírce, kterou pořádá osobní tajemník prezidentův V. K. Škrach! Brožuru tuto budou čísti tisíce neinformovaných čtenářů, zvyklých na nejrozmanitější způsoby „tatičkování“!

Proč se tato otázka klade právě mně? Ignoroval jsem snad Masaryka? Neanalysoval jsem podrobně jeho inaugurační přednášku „Božet pravděpodobnosti a Humeova skepse“, což přede mnou nikdo nečinil? Nejeví se vůbec žádný vliv Masarykův v moji filosofii? Nemí tento vliv jasně stanoven na čtyřech místech mé „Skepse a gnóse“, ač Rádl chce vědět jen o místě jediném? Jsem tím vinen, že V. H. n. p. dosud neuvěřejal výsledky svých důležitých studií o filosofii Masarykově, aneb že F. Melikán psal o Masarykově filosofii jen asi pětkrát?

„Ale buďte! Mám odpovědět na otázku, stojí-li za to, Masaryka filosoficky studovati, čili ne?“

Odpovídám: „Dávejte, což jest politického politikovi a co jest filosofovo filosofovi.“

Domnívám se, že jsem toto dvoji rozéznal a jsem nad to přesvědčen, že ukázav na Masarykovu theognósi, totiž na jeho uznávání Prozetelnosti a na jeho theism ovšem více náboženský než filosofický, vyzdvihl jsem z jeho světového názoru jeden podstatný moment, který mnoha lidem unikl, který byl mnoha realistům jen k útupnosti a k posměchu, ale o němž se nyní po moji „Skepse a gnóse“ dosti uvažuje, aniž by ovšem mé formulace bylo vzpomenu; neboť jsem na realistickém indexu.

Tedy ještě jednou: Vysoce jsem ocenil, že Masaryk jako myslitelská osobnost při nejvzvednutějších vlnách indifferenčního pozitivismu se dovedl zachrániti na ostrov náboženské víry, ale vytkl jsem, že nezbudoval filosoficky sjednocený systém, který by mostem spojoval náboženský ostrov s pevninou pozitivní vědy.

Jak se nyní o těchto věcech soudí v kruzích Rádlův zcela blížky?

Ve „Službě“ 1922, č. 5. a 6. dr. Fr. Fajfr uveřejnil velmi strážlivý, velmi dokumentovaný a promyšlený článek „T. G. Masaryk a pozitivism“, na nějž zde děkujeme upozorňují. Jeho these, hájená velmi důmyslně, zní takto: „není zvláštní filosofie masarykovské, realism není zvláštním systémem filosofickým; Masaryk je pozitivista, filosofuje v rámci filosofie pozitivní, avšak, třeba ho pozitivism neuspokojuje, pozitivismu nepřekonal; v jeho filosofickém myšlení bojují dva systémy ideové, pozitivism a náboženství; protivy ty nejsou usmířeny.“ Ke konci tohoto článku, autor opakuje, že Masaryk nepodal sice filosofického systému, ale že přesto atd. Jsem nyní zvědav, zda-li Rádl postaví autora ihned do řady šosáků jako mně pro výrok tvrdící jedno a totéž se mnou, že totiž Masarykova filosofie nemá jednotu filosofického systému. (Rádl str. 31.)

Na článek Fajfrův odpověděl osobní tajemník prezidentův V. K. Škrach článkem, jehož první dvě části vyšly v č. 7. a 8. „Služby“. Z prvních dvou částí vidím, že Škrachovi jde o to zachrániti pro Masarykovu filosofii název filosofického systému, ale že se při tom na str. 107 v jediném sloupci dovolává dvakráte Masarykovy osobnosti: „Nepochybně o tom, že v Masarykově pojetí a v jeho osobnosti tyto jednotlivé tendence navzájem sobě nepřekážejí.“ — Otázky, řešení i odpovědi jsou zcela šaržatné a sjednoceny živou jeho osobností, která tím dává zcela zvláštní ráz.

E. Rádl mně zle vyčinil za to, že jsem jednou a zcelenast nalézal v Masarykově osobnosti, nikoli v systému. Teď pojednou vidím, že p. tajemník také běže v počet osobností, ač jde o učení!

V druhé části článku Škrachova (str. 123) pak se ukazuje, jak Masaryk agnosticismu vždycky odporoval, a končí větou: „Pokud se týče Masarykova poměru k agnosticismu, můžeme být z uvedeného jasno, že Masaryk není agnostik v pozitivistickém smyslu, naopak, že velmi jasně agnosticism odmítá.“

A tak jsme se dostali tam, co jsem tvrdil já; neboť svým požadavkem gnóse nechtěl jsem kritici mrtvých starověkých gnostiků ani navádět k ekstasím novoplatoniků, nýbrž docela jasně a zřetelně postavil jsem se na odpor agnostickému pozitivismu zejména ve věcech náboženských.

Jsem ostatně pro společenství myšlenek a je mně to jasno, převezme-li na konec někdo moji myšlenku, jen když mně při tom nechá na pokoji. Mnohde jde opravdu o to, abych Masarykovi odpovídal a zdali jsem mu rozuměl, když mluvil o bohu, o nesmrtelnosti duše, o prozřetelnosti, o náboženství, o věčnosti, o věčnosti se mýlí. Snad dalšími rozbory jeho díla přijde na jevo, že to byla pouhá slova,

kterými si vypomáhá. Chce-li kdo tvrdit, že systém, musí u systému mají ony ženské pojmy.

E. Rádl jest třeba před velkým kusem Rádlův tvrdí, že Masaryk Může zde být závazek systém Masaryk ukázati, jaké tam někdo větší povinné volám na Rádlův Rhodus, hic s vedetel!

Třetím bodem spor o Kantovu filosofii Marešem tendence znávaní dvě různé vyložiti Kantovu niti význam Kantův že v prvním ohledu filosofii nespornou, snad jediného Kantův ne vykládán a teprve sporný. Trvám na správný. Jak neuvěřitelná znetvoření stráživší příklad i celkovým pojetím sto falešným výkladem.

Druhá věc, o ní Kantovy filosofie praví: „Masaryk o významu Kantův slova.“ Jde však cena se příkládá Kantův výsoce hodnotil, vrhoval a kdo v ní rozvratu. Prapodivně tovy filosofie a bylo kdy u nás o Kantovy skytne se k tomu vě se to však odbývá!

Věnoval jsem Rádlůvým žalobám, tostmí svými vlastních všech českých filosofii datí svůj poměr k M.

V druhé části chybné principy a mlový, které jej svá nepodpřeny. Mate ní věc tak neškodná, a jest třeba jí čelit!

Ukázav na zrakové klamy, kterým je Rádlův čtenář vystaven, přecházím k důležitým bodům sporným.

Nejprve jde o to, jaký má být dle Rádlův vztah mezi filosofií a politickou činností. Rádl mě obviňuje, že jsem na začátku svého 2. článku jeho myšlenku zúmyslně překroutil. Podobné obvinění potká ještě nejednoho filosofa, kdo se pokusí Rádlovy náповědi dopovědět a jeho zásady vyjádřit logicky koncisí formou. Cituji jedno místo z Rádlův, které si on sám ke své obhajobě citoval: „Všem těmto filosofům jest vlastní odvrát od otázek aktuálních. Snad jsou ve svém soukromém životě organizováni v politických stranách, ale jejich filosofie nechce být (programově) ani klerikální, ani mladočeská, ani komunistická, nýbrž chce být povznesena nad politické strany.“

To jest tedy dle Rádlův chyba, chce-li být filosofie povznesena nad politické strany. Má se tedy podrobiti systému vázaných listin volebních a má být programově klerikální, nebo mladočeská, nebo komunistická atd.? Má být filosofie služkou politiky jako byla kdysi služkou theologie? Jak se tomu má jinak rozumět? Rozuměl jsem mu jen já sám špatně či neprohlásil filosof mu velmi blízký, že Rádlův články jsou znamením k parliamentské honbě na všechny, kdož budou filosoficky pracovat bez zjevného zřetěle politického?

Rádl patrně chce, abychom jeho věty prostě přijímali, nečiníce z nich žádných dedukcí. Věřící obci to může stačit, nikoli však lidem logicky myslícím.

Druhým sporným bodem jest Rádlův obžaloba, že totiž Masaryka nestudují, že o jeho filosofii nebdám a že v něm autora filosofického systému nevidím, nýbrž jen presidenta a osobnost.

Tyto námítky byly původně namířeny na celou skupinu filosofů, ale v brožurě jsou zaměřeny proti mně. Budu-li se hájiti já, budu tím hájiti i mnohé jiné proti podobným útokům příštím. Je nepřipustno, aby se z Masarykova jména činila klůčka na autory nevítaných filosofii.

Tedy především pokud jde u mne o domnělé utváření presidenta, připomínám, že jsem svoji kaňku neposlal s žádným utvářím příměsem prezidentově kanceláři. Zdá se mně však, že u čtenářů Rádlůvých více přijde v úvahu president než filosof Masaryk, až buď tu čistě neslychanou a úkladnou otázku, kterou mám být věhán do úřkůh: „ale Vorovka měl odpovědět na otázku, stojí-li za to Masaryka filosoficky studovati čili ne?“

Tato zálučně stylisovaná věta jest uveřejněna ve sbírce, kterou pořádá osobní tajemník prezidentův V. K. Škrach! Brožuru tuto budou čísti tisíce neinformovaných čtenářů, zvrklých na nejrozmanitější způsoby „tatičkovaní“!

Proč se tato otázka klade právě mně? Ignoroval jsem snad Masaryka? Neanalysoval jsem podrobně jeho inaugurační přednášku „Počet pravděpodobnosti a Humeova skepse“, což přede mnou nikdo nečinil? Nejeví se vůbec žádný vliv Masarykův v moji filosofii? Nemá tento vliv jasně stanoven na čtyřech místech mé „Skepse a gnóse“, ač Rádl chce vědět jen o místě jediném? Jsem tím vinen, že V. K. Škrach dosud neověřil výsledky svých důkladných studií o filosofii Masarykově, aneb že F. Melikán psal o Masarykově filosofii jen asi pětkrát?

„Ale buďte! Mám odpovědět na otázku, stojí-li za to, Masaryka filosoficky studovati, čili ne?“

„Glovidám: „Dávejte, což jest politicko-politikovi a co jest filosofovo filosofovi.“

Domnívám se, že jsem toto dvoji rozeznal a jsem nad to přesvědčen, že ukázav na Masarykovu theognósi, totiž na jeho uznávání Prozřetelnosti a na jeho theism ovšem více náboženský než filosofický, vyzdýchl jsem z jeho světového názoru jeden podstatný moment, který mnoha lidem unikl, který byl mnoha realistům jen k útrpnosti a k posměchu, ale o němž se nyní po moji „Skepse a gnóse“ dosti uvažuje, aniž by ovšem mé formulace bylo vzpomenuto; neboť jsem na realistickém indexu.

Tedy ještě jednou: Vysoce jsem ocenil, že Masaryk jako myslitelská osobnost při nejvzvednutějších vlnách indiferentního pozitivismu se dovedl zachrániti na ostrov náboženské víry, ale vytkl jsem, že nřzbudoval filosoficky sjednocený systém, který by mostem spojoval náboženský ostrov s pevninou pozitivní vědy.

Jak se nyní o těchto věcech soudí v kruzích Rádlův zcela blízkých?

Ve „Službě“ 1922, č. 5. a 6. dr. Fr. Fajfr uveřejnil velmi strizlivý, velmi dokumentovaný a promyšlený článek „T. G. Masaryk a pozitivism“, na nějž zde důtklivě upozorňuji. Jeho these, hájona velmi důmyslně, zní takto „neju zvláštní filosofie masarykovské, realism není zvláštním systémem filosofickým; Masaryk je pozitivista, filosofuje v rámci filosofie pozitivní, avšak, třebas ho pozitivism neuspokojuje, pozitivismu nepřekonal; v jeho filosofickém myšlení bojují dva systémy ideové, pozitivism a náboženství; protivy ty nejsou usmířeny.“ Ke konci tohoto článku, autor opakuje, že Masaryk nepodal sice filosofického systému, ale že přesto atd. Jsem nyní zvědav, zda-li Rádl posílá autora ihned do řady šosáků jako mne pro výrok tvrdící jedno a totéž se mnou, že totiž Masarykova filosofie nemá jednotu filosofického systému. (Rádl str. 31.)

Na článek Fajfrův odpověděl osobní tajemník prezidentův V. K. Škrach článkem, jehož první dvě části vyšly v č. 7. a 8. „Služby“. Z prvních dvou částí vidím, že Škrachovi jde o to zachrániti pro Masarykovu filosofii název filosofického systému, ale že se při tom na str. 107 v jediném sloupci dovolává dvakrát Masarykovy osobnosti: „Nepochybně o tom, že v Masarykově pojetí a v jeho osobnosti tyto jednotlivé tendence navzájem sobě nepřekážejí.“ — Otázky, řešení i odpovědi jsou zcela samostatně a sjednoceně živou jeho osobností, která jim dává zcela zvláštní ráz.“

E. Rádl mně zle vyčítal za to, že jsem jednotu a zcelenost nalézal v Masarykově osobnosti, nikoli v systému. Teď pojednou vidím, že p. tajemník také bere v počet osobnost, ač jde o učení!

V druhé části článku Škrachova (str. 123) pak se ukazuje, jak Masaryk agnosticismu vždycky odporoval, a končí větou: „Pokud se týče Masarykova poměru k agnosticismu, můžeme býti z uvedeného jasno, že Masaryk není agnostik v pozitivistickém smyslu, naopak, že velmi jasně agnosticism odmítá.“

A tak jsme se dostali tam, co jsem tyrdil já; neboť svým požadavkem gnóse nechtěl jsem kritisi mrtvolny starověkých gnostiků ani naváděti k ekstasím novoplatoniků, nýbrž docela jasně a zřetelně postavil jsem se na odpor agnostickému pozitivismu zejména ve věcech náboženských.

Jsem ostatně pro společenství myšlenek a je mně to jasno, převažme-li na konec někdo moji myšlenku, jen když mně při tom nechá na pokoji. Mnohde jde opravdu o to, abych Masarykovo učení a zdeh jsem mu rozuměl, když mluví o bohu, o nesmrtelnosti duše, o prozřetelnosti, o náboženství. Vždyť za jsem se mýlí. Snad dalšími rozbory jeho učení dojde na jevo, že to byla pouhá slova,

kterými si vypomáhá. Chce-li kdo tvrditi, že systém, musí u systému mají ony ženské pojmy.

E. Rádl jest před velikým kusem. Rádl tvrdí, že Masarykovo učení může zde být závazek systém Masarykova učení, jaké tam někdo větší povinně volám na Rádlův Rhodus, hic vedetel!

Třetím bodem spor o Kantovu filosofii. Marešem tendence znávatí dvě různé vložiti Kantovu filosofii význam Kantovu, že v prvním ohledu filosofii nespornou, snad jediného Kantova učení nevykládán a teprve sporný. Trvám na správný. Jak neuvěřitelná zneložená strašující příklad i celkovým pojetím sto falešným výkladem.

Druhá věc, o níž Kantovu filosofii praví: „Masaryk o významu Kantovy filosofie“ Jde však cena se příkládá Kantovu učení, které je výsoce hodnotil, vrhoval a kdo v ní rozvratu. Prapodivně Kantovu filosofie a bylo kdy u nás o Kantově skytne se k tomu, že se to však odbyti.

Věnoval jsem Rádlůvým žalobám, tosní svými vlastně všech českých filosofii svůj poměr k Masarykově filosofii.

V druhé části chybné principy a metody, které jej, svá nepedepřeným. Mateřní věc tak neškodná, a jest třeba jí čelit.

oto dvoji rozeznal
e ukazav na Masa-
na jeho uznáván
sm ovšem více ná-
zdvihl jsem z jeho
statný moment,
který byl mnoha
k posměchu, ale
epsi a gnosi“ dosti
é formulace bylo
a realistickém in-
ce jsem ocenil, že
osobnost při nej-
ferentního positi-
na ostrov nábožen-
nezbudoval filoso-
ý by mostem spo-
evninou pozitivní
ch soudí v kruzích

6. dr. Fr. Fajfr
mi dokumentova-
i. Masaryk a posi-
upozorňují. Jeho
č. zní takto „neni-
ké, realism není
kým; Masaryk je
mci filosofie po-
itivism neuspoko-
; v jeho filosofi-
stémy ideové, po-
otivy ty nejsou
lanku, autor opa-
sice filosofického
sem nyní zvědav.
ned do řady šosa-
lici jedno a tetěz
va filosofie nemá
(Rádl str. 31.)

eděl osobní tajem-
h článkem, jehož
7. a 8. „Služby“
že Škrachovi jde
vu filosofii název
se při tom na str.
vá dvakrátě Ma-
pochybují o tom,
eho osobnosti tyto
a sobě nepřekáže-
ovědi jsou zcela
ou jeho osobnosti,
í ráz.“

a to, že jsem jed-
Masarykově osob-
pojednou vidím,
počet osobnost,

kterými si vypomáhal z filosofických nesnází.
Chce-li kdo tvrditi, že Masarykova filosofie tvo-
ří systém, musí ukázati, jaké místo v tomto
systému mají ony právě vyjmenované nábo-
ženské pojmy.

E. Rádl jest filosof a vystupuje v YMCA.
před velikým kusem světa jako křesťan. E.
Rádl tvrdí, že Masarykova filosofie tvoří sy-
stém. Může zde býti člověka, kdo by měl větší
závazek systém Masarykovy filosofie vyložiti
a ukázati, jaké tam má místo náboženství? Má
někdo větší povinnost se o to pokusiti? Proto
volám na Rádla jeho oblíbeným heslem: Hic
Rhodus, hic salta! Zde ukažte, co do-
vedete!

Třetím bodem Rádlovy obžaloby jest, že
spor o Kantovu filosofii mezi Masarykem a
Marešem tendenčně zkresluji. Zde třeba roze-
znávati dvě různé věci: Otázku, jak správně
vyložiti Kantovu nauku, a za druhé, jak oce-
niti význam Kantovy filosofie. E. Rádl tvrdí,
že v prvém ohledu šlo o věc zcela triviální, ve
filosofii nespornou. Ve skutečnosti však není
snad jediného Kantova výroku, aby nebyl růz-
ně vykládán a tedy v tom či onom smyslu
sporný. Trvám na tom, že Marešův výklad byl
správný. Jak neuvěřitelně může býti Kantova
myšlenka znetvořena, toho podal sám Rádl od-
strašující příklad ve své „Romantické vědě“
i celkovým pojetím filosofie Kantovy, i napro-
sto falešným výkladem detailů.

Druhá věc, o níž opravdu šlo, jest hodnota
Kantovy filosofie pro české myšlení. Rádl
praví: „Masaryk nepolemisoval s Marešem
o významu Kanta v moderním my-
šlení.“ Jde však o to, jaký význam a jaká
cena se přikládá Kantově filosofii u nás, kdo
ji vysoko hodnotil, kdo ji nedbal, kdo ji zá-
vrhoval a kdo v ní viděl příčinu myšlenkového
rozvratu. Prapodivné byly u nás osudy Kan-
tovy filosofie a bylo by třeba revidovati, jak se
kdy u nás o Kantovi soudilo. Za nedlouho na-
skytne se k tomu vhodná příležitost; v brožu-
ře se to však odbyti nedá.

Věnoval jsem jen proto tolik pozornosti
Rádlovým žalobám, jelikož současně se záleži-
tostmi svými vlastními, projednával jsem věc-
všech českých filosofů, kteří ještě budou hle-
dati svůj poměr k Masarykovi jako filosofu.

V druhé části článku ukážu na některé
chybné principy a myšlenkové nedostatky Rád-
lovy, které jej svádějí k úsudkům naprosto
nepodepřeným. Matení filosofických pojmů ne-
ní věc tak neškodná, jak by se mnohému zdálo,
a jest třeba jí čeliti.

Boj o svobodu české filosofie. *)

II.

Ukázal jsem v předešlém článku, jaké kličky mohou být položeny člověku, který by se domníval, že k jeho filosofii přispěl též některý popud, vycházející z osobnosti Masarykovy. Ale jsou připraveny také kličky pro filology, kteří by samotným předmětem svého zájmu uvnitř dosavadní české filosofie nenašli půdy k zakotvení, aneb kteří by se orientovali dle některého světového filosofa, nikoli dle filosofů domácích.

Rádl totiž takřka oktrojuje české filosofii, že má navazovati na českou minulost: „Filosofie není možná bez uvědomělého navazování na minulost a česká filosofie nechť navazuje na minulost českou.“

Název „navazovati“ zní neesteticky, ale podržím jej, protože výborně prozrazuje to neorganické připojování knihy ke knize a jména k jménu, to systematické epigonství a vědomou exploataci slavných jmen, jímž bývá ono „navazování“ v podstatě. Jeden z mladých filosofů ze sousedství Rádlova právě v předmluvě k určitému pojednání: „práce tato jest pokračováním úvah, jež zahájil Masaryk“ atd. Lituji, že člověk rozhodně sympatický tak podléhal duševnímu nátlaku svého okolí, že tímto způsobem pojal svoji práci před úrazem, práci, která žádným pokračováním ve smyslu Masarykově není. Podobné a povážlivější úkazy se budou množit. Nastanou navazovací předháňky a budou se dít přihlášky k pozůstalostnímu řízení ještě za života Masarykova.

Filosofie však jest jeden z osvobozovacích prostředků lidského ducha. Není pro ni hranic ani prostorových, ani časových, ani kulturních. Filosof jest kosmopolita svými myšlenkami, jest synem všech filosofů celého světa a má k nim všem stejně daleko. Nedá se uza-

víratí do nějakých mezí kulturních, zvláště jsou-li tak úzké, jako pořád ještě u našeho národa. Kde by bylo začlo řetězové filosofování, kdyby všichni čeští filosofové byli „navazovali“ jen na českou minulost? Tedy pryč s historismem, aby česká filosofie mohla užívati plné svobody. Přirozený běh věci o tom rozhodne, které myšlenky se v národní kultuře ujmu a které ne. Nebude to záviseti na tom, jak byl kdo Rádlem stigmatizován nebo pardonován, a mezi mladšími českými filology nejsou bázlivci, aby jejich součinnost v Ruchu Filosofickém závisela na Rádlových pokynech.

Mladší filosofové netvoří politickou kliku, ale skutečnou filosofickou skupinu, i když se politicky rozcházejí. Společného jim však bylo a jest to, že pozitivism jim nepostačuje. Domnívají se totiž, že přibližně vědí, co to jest pozitivismus, a že si v tomto odporu navzájem rozumějí. Když uvědomělý filosofický odpor proti agnostickému pozitivismu utvořil sík, objevil se pojednou Rádl a dekretuje, že si s pozitivismem nikdo neví rady, že neznáme, co pozitivismus jest, a sám se tváří, jakoby jediný on dovedl pozitivismu sáhnouti na zub. Vytkl nám nejprve, že naše filosofie jsou mělké, ale od té doby vyčetl to také důsledně pozitivistické filosofii Fr. Krejčího. Jako znalec pozitivismu se ovšem doporučil velmi špatně, když o sobě sám napsal: „... ze Spencera jsem s bídou přečetl několik kapitol, z Comtea jsem studoval jen jeho spis o biologii a jeho životní osudy, Milla jsem četl ze zájmu historického: jak mne tedy mohl lákatí Krejčí.“

Při tom E. Rádl vidí kolem sebe samé pozitivistické myšlení. Scientismus Čadův a Drtinův zaměňuje s pozitivismem. Nevím, jakým smyslem zvěřil pozitivism i v některých svých výroch. Možná, že by zjistil pozitivismus pouhým grafologickým rozbohem rukopisu. U mne mu vadí, že jsem pozitivismus nikde nedefinoval, ač přece, namířiv svůj odpor proti filosofii Fr. Krejčího, jednak jsem nepotřeboval tento konkrétní útvar teprve definovati, jednak jsem „navazoval“ na naši filo-

sofii a Rhodus dus. sa skutek.

Co smus“, své kni kapitola vou poc filosofie veřejno z nich České M bou rec

Ačkoliv hovůli, prostou Rádlovi fickým logikou s Rádlem zámě, i chválí, aby byl cela cí Rádl m a že je sitivism skryt formě

Tak považuj není po tivismu. F smu, tv nejlepší positivis druhém jen na při tetc vnímání —ismů? sitivism Vzpome kteří i

*) Dokončení článku z č. 345 (17. prosince).

ch mezi kulturních, zvláště jako pořad ještě u našeho bylo začlo řetězové filosofo-
hni čeští filosofové byli „na-
českou minulost? Tedy pryč
y česká filosofie mohla uží-
y. Přirozený běh věci o tom
myšlenky se v národní kul-
pré ne. Nebude to záviset na
Rádlem stigmatizován nebo
nezi mladšími českými filo-
vci, aby jejich součinnost
ckém závisela na Rádlových

ové netvoří politickou kliku,
osořickou skupinu, i když se
jí. Společného jim však bylo
vism jim nepostačuje. Domní-
řibližně vědí, co to jest posi-
v tomto odporu navzájem
uvědomělý filosofický odpor
u pozitivismu utvořil šik,
ou Rádl a dekretuje, že si
kdo neví rady, že neznáme,
st, a sám se tváří, jakoby je-
positivismu sáhnouti na zub.
e, že naše filosofie jsou mě-
y vyčetl to také důsledně po-
i Fr. Krejčího. Jako znalec
šem doporučil velmi špatně,
napsal: „... ze Spencera
etl několik kapitol, z Comtea
jeho spis o biologii a jeho
la jsem četl ze zájmu histo-
tedy mohli lákatí Krejčí.“
al vidí kolem sebe samé po-
ni. Scientismus. Cádův a
s pozitivismem. Nevím, ja-
těl pozitivism i v některých
ložná, že by zjistil positiv-
fologickým rozhorem ruko-
vadí, že jsem pozitivismus
až přece, namířiv svůj od-
Fr. Krejčího, jednak jsem
konkrétní útvar teprve de-
em „navazoval“ na naši filo-

sofii a jednak jsem se řídil dle hesla „Hic Rhodus!“ Tedy: konkrétnost, navazování, Rhodus, samá Rádlova hesla, ale uvedená ve skutek.

Co ovšem Rádl myslí slovem „positivismus“, to měl říci, ale zapomněl tak učiniti ve své knize „Náboženství a politika“, jejíž jedna kapitola zabývá se pozitivismem. Jest opravdovou podivanou, když dva universitní profesori filosofie, kteří se mají zcela rádi, před celou veřejností dokazují, že při nejmenším jeden z nich totálně nerozumí druhému. Ve 4. čísle České Mysli 1923 uveřejnil Fr. Krejčí podrobnou recenzi právě jmenované knihy Rádlovy. Ačkoliv počíná si vůči Rádlovi s největší blahovůlí, přece je nucen uznati, že ona kniha je prostoupena nejasnostmi a omyly. Dokazuje Rádlovi, že nejzákladnějším termínům filosofickým příkládá docela jiný smysl, že se místo logikou řídí vkusem, a praví: „Mám vůbec s Rádlem neštěstí, že i v tom, v čem se rozchá-
zíme, i v tom, co u mně uznává a co docela chválí, nechápe mé myšlenky tak, jak já chci, aby byly chápány, že mi imputuje názory docela cizí!“ Na konec však Krejčí nalézá, že Rádl má k pozitivismu blíže, než by se zdálo, a že je u něho dokonce „periculum latentis positivismi in optima forma“, nebezpečí skrytého pozitivismu v nejlepší formě!

Tak, prosím, nyní si z toho vyberte! Rádl považuje pozitivism za překonaný a říká, že není pozitivista. V lidech, kteří zdejšímu pozitivismu odporují, nachází přemíru pozitivismu. Fr. Krejčí, představitel zdejšímho pozitivismu, tvrdí o Rádlovi, že v sobě skrývá vlastně nejlepší pozitivismus. Co tedy? Jsme vlastně pozitivisté všichni, a předávajíc „babu“ jeden druhému, hrajeme si před platicím publikem jen na honěnou? Který režisér shasíná světlo při této fantasmagorii, aby veřejnost nemohla vnímati z jeviště než zmatený ryk všelijakých —ismů? Neunikne při této temnotě onen pozitivismus, který nejspíše měl býti chycen? Vzpomeňme, co říká Descartes o filosofech, kteří mlhavostí svých distinkcí a nejasností

svých zásad jsou uzpůsobeni rozhodovati co nejsrdnatěji o všem: „Jsou podobní slepci, který přivedl vidoucího do tmavého sklepa, aby se s ním mohl bít bez nevýhody.“

Není však obav, že by se takto skutečný stav věci zastřel. Tma není žádná substance, jest to jen nedostatek světla. Nová česká filosofie setrvá dále v odporu proti agnostickému pozitivismu universitního učitele Fr. Krejčího uznávajíc, že Fr. Krejčí svojí snahou po jasnosti, důslednosti a systému učí i své odpůrce, jak třeba pracovati ve filosofii a jak jest třeba při myšlenkovém boji udržovati jasnost a zřetelnost thesi. Od Rádla se však jasnosti myšlení nikdo nenaučí.

Rádl nyní ovšem prohlašuje, že se obrátil, že nebude dávatí za pravdu instiktům, podvědomí, přirozenosti, nýbrž rozumu a zákonu logickému. Ujišťuje vás: Jsem, který jsem nebyl. Správněji byl by charakterisován slovy: Jsem, který nejsem, ale přece jsem stále týž. Nebudu jeho obratu věřiti, dokud si nepřičtu článek o pozitivismu v chystaném Masarykově Slovníku Naučném.

Jako biolog jest Rádl zaujat především životem filosofů, málo dbaje o jejich nauky. Napsal by jistě výbornou „Biologii filosofa“, kdyby věnoval jen trochu pozornosti filosofickým názvům. Filosofové, kteří již dávno svoje dílo i svůj život dokončili, poskytl by mu dosti látky, a nepotřeboval by se na žijících pokoušeti o vivisekcí, které bývají spojeny s určitým nebezpečím i pro vivisektora.

Velmi blahovělně vyslovil se o něm Fr. Krejčí: Řekl bych, že myšlenky jeho — vždycky zajímavé a pozoruhodné — zvírají takový oblak pochybností a nových otázek, že v něm samy ztrácejí na zřetelnosti a přesvědčivosti, a nemohu říci, že by se tím přispívalo k ujasnění pojmů a zmenšení zmatků vznikajících v naší veřejnosti právě z jejich neurčitosti.“

Nehylo by divu, kdyby se za těchto okolností v české veřejnosti znovu ujímala definice, že filosofie jest jen systematické matení pojmů.

LITERATURA A VĚDA

Univ. prof. Dr. Karel Vorovka
mrtev. + 1929

Zemřel včera ráno po dlouhé chorobě. Narodil se 3 února 1879 v Praze, kde jeho otec, zasluhující pedagog a odborný spisovatel Karel, byl profesorem na ústavě ku vzdělání učitelů v Panské ulici. Absolvoval gymnasium a odbyl universitní studia, vyučoval na státní reálce na Starém Městě pražském. Roku 1919 habilitoval se na české universitě jako soukromý docent pro filosofické problémy věd matematických. Po dvou letech jmenován byl profesorem mimořádným a r. 1928 stal se profesorem řádným. Konal četné přednášky, byl horlivě literárně činným. Z jeho děl dlužno zejména uvést: Úvahy o názoru v matematice (1917); Skepse a gnose (1921); Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním (1924); Polemos (Spory o českou filosofii v letech 1919—1925. Vydáno r. 1926); Dvě studie o Masarykově filosofii (1926). Vorovka redigoval časopisy „Ruch filosofický“ (s F. Pelikánem) a nyní „Filosofii“ (s Jos. Bartošem a T. Trnkou).

*

K. Vorovka patřil k oněm našim myslitelům, kteří filosofii žijí celou svou bytostí, avšak u nichž právě proto filosofie není soběstačná ve smyslu, že by stačila vyplnit lidský život a uspokojit duši i srdce člověka. Naplnění filosofie bylo Vorovkovi teprve náboženstvím jak sám neustále říkal před svou smrtí, kdy viděl ji již se blížit.

Vorovka vyšel z matematiky a fyziky a zde zaujaly ho ony problémy, na nichž jako na postulátech, nebo chtějí-li obecných pojmech, nebo snad fikcích věda buduje. První jeho větší práce je zde habilitační o pojmech a názoru v matematice a hlavně řešení sporu mezi psychologismem a logicismem.

Ve svých začátcích filosofických opíral se Vorovka o intuitivní kriticismus matematika a filosofa Poincaréa, s nímž sdílel nejen noetický kriticismus a nejen jeho relativismus, nýbrž i víru v tvořivou poznávací intuici, která odhaluje věčné pravdy, zákony, pravidla skrytá ve světovém dění. Odsud vedla Vorovku cesta nazpět ke kriticismu Kantovu, jímž se velmi intenzivně po léta zabýval a u něhož hlavně řešil si vztah jeho kriticismu k přírodní filosofii. Tentýž kriticismus zaujal jej cele u Einsteina, jehož princip relativity jej velmi zneklidňoval. Stal se jeho horlivým propagátorem, ale zároveň si byl vědom, že vedle kritického rozumu sídlí v člověku nezlomná apriorní víra ve věčnou podstatu života, z níž tato víra sama vyvěrá. Tak postavil proti sobě skepsi a gnosi, vědu, filosofii a náboženství, aby se navzájem doplňovaly a naplňovaly a uspokojovaly nitro člověka.

Tentýž kriticism vedl jej pak, že věnoval pozornost novokritickým směrům ve filosofii americké. V myšlení Vorovkově jsou tedy dvě tendence: noetický kriticismus, který však jej uspokojí jen relativně s hlediska rozumu; kam kritický rozum však nedosáhne, tam upíná se jeho cit, víra: k absolutnu, duchovému základu věcí, světa. Odtud vyplývá Vorovkův idealismus a láska a příklon k idealistickým filosofům Platonovi, Leibnizovi a j. Poslední jeho práci (je v tisku) je Americká filosofie, jež líčí dějiny americké filosofie a jejich vývojovou tendenci.

Vorovka byl hluboce etická bytost až úzkostlivě citlivá, z čehož vyplývala u něho veliká házeň před rozhodováním a při tom eo ipso resolutní a bojovná. Tak jako rozum, věda a víra zneklidňovaly jeho nitro, tak tato naléhavost etického jednání vedla u něho ke svárnosti: dovedl býti právě tak obětavým přítelem a zastáncem, i když rozumově byl přesvědčen, že by tak neměl činiti, ale jeho mravní cit a kategorický imperativ vnitřního hlasu mu mluvil o této povinnosti, jako zase dovedl býti útočným nepřítelem s otevřeným hledím. Byl přímá povaha, břitký myslitel a ještě více člověk věřící. Klesl na poloviční cestě k cíli.

T. Trnka.

„Národní Listy“ mají obzvláštní důvod želeť smrti Vorovkovy. Byl stálým našim spolupracovníkem, u nás otiskoval své stati, klidně a pevně v tónu. Ještě minulý týden v naší páteční příloze „Knihy a čtenáři“ tiskli jsme Vorovkův článek „Přetřžené učebnice“. Věděli jsme, že to jest jeho příspěvek poslední. Neboť krutá choroba zaživacího ústrojí neúprosně hlodala na kořenu jeho života a marny byly všechny zákroky lékařské. Pohřeb koná se v pátek o 15. hod. zehem z pražského krematoria.

této realnosti může se postavit pouze Slovanstvo politicky i strategicky sjednocené. Bez

KULTURNÍ BESEDY

Filosofie.

Ferd. PELIKAN:

Filosofický profil Karla Vorovky.

Ano, už je tomu tak! Byť rozum můj vyhledával všechny protidůvody, smyslová skutečnost nezvratně mi praví, že K. Vorovky už není! Těžko mohu si v myšlích srovnat, že už nikdy neuvidím té štíhlé, noblesní postavy, že už nikdy neuslyším v nekonečných intimních diskusích onoho příjemného hlasu tenorového zabarvení, že už nikdy na mně neshlédnou ty zářivé pomněnkové oči, rozhořené pro spravedlnost a prozrazující ono tiché „sebeponižování“, v něž se často Vorovkova přílišná skromnost měnila.

Zemřel opravdový filosof, mučený otázkami dneška i hlubokými staletými záhadami, muž učený, ovládající dokonale nejen těžkou látku svého, matematického a fyzikálního oboru, ale znající zevrubně ony věčné filosofické problémy, které myslitelé stále lépe formulují, aniž by se blížili k ideálnímu, konečnému jejich řešení. Nejsm matematikem, abych mohl posoudit po této stránce dílo Vorovkovo, ale i to, co tu jeho přátelé o něm v nejstručnějších rysech povídají, jest velmi čestné. Prof. Hostinský chválí jeho vzorné studie o počtu pravděpodobností, teorii množin, o názoru v matematice (spis habilitační 1917), prof. Dittrich ukázal v N. L. 25. m. m. na důležitou korekturu, kterou Vorovka provedl na Einsteinově teorii. Víím též z rozhovorů osobních, že Vorovka chystal (kromě posmrtného díla Americká filosofie, jež vyšlo v nejbližší době v naklad. „Sfinx“) velké dílo z oboru metodologie ma-

rokem budou se stávat, žel, větší efemérou. Z rukopisu přeložil Č.

tematiky a fyziky, které by bylo shrnulo všechny jeho názory a ukázalo celou tu hlubokou informovanost jeho universitních přednášek. Mne zajímá více Vorovka-myslitel a rád bych tu podal aspoň nejstručnější rysy jeho úzkostlivé, skoro ultrapositivistické metody a jeho světového názoru, který prožil a procítil s takovou vážností a opravdovostí, jako u nás málokdo.

Jeho ideálem byla absolutní, jediná pravda vědecká, jeho posledním slovem v řešení náboženské otázky Millův a Jamesův theismus, zdůvodněný a podepřený synergismem — spoluprací člověka na božském světovém plánu. Pak musí býti Bůh chápán „jako bytost sice nesmírně mocná, ale přece jen konečná, nikoli všemohoucí.“ (Ruch filosofický V. str. 278). Tedy Poincarého finitismus nejen v teorii množin, ale i v náboženství. Vorovka neustává dokazovat nezakonenost i pravd matematických, těchto pyramid pojmů a definic. Myslím-li nějaké číslo, mohu si vždy mysliti číslo ještě větší. (Názor v math. 91.) To bylo psychologické řešení starého problému v první jeho knize „Úvahy o názoru v matematice“.

Poněkud — ač nepřilíš — modifikovaný jest Vorovkův světový názor v jeho knize konfesi „Skepsa a gnóse“ (1920). Jeho skeptický nekompromisní duch obrací se tu stejně proti ortodoxii a dogmatismu církevnímu, jako proti vědecké scholastice pozitivismu, hájí naprostou svobodu vědy i filosofie a ukazuje cesty, kterými mohla a může filosofie věd prospěti v Demokritově zásadě „nic nevzniká, nic nezaniká“ bloudit po tisíciletí Lavoisierův princip zachování hmoty, a v Einsteinově teorii relativity — o jejímž velikém významu pro fysiku byl Vorovka neochvějně přesvědčen — oživil postuláty Protagorovy, Descartovy, Leibnize, Humea a Macha. Úko-

myšl na rušení ani některých ok

lem filosofie jest (konvence) vědec sty nové. V ní opouští staré ve s tradici, vydává družstvím.

A takovou se každé „poznej s každé poznání „ha i každé pozn dílem jedinečné každá modlitba duálně uplavena.

V tomto term se) nalézá Vorov čení duševní chor se. V čelo svého subjekt, absolutní Já, určující ce. Pravda je mu nem (na dně duš to estetický smys ten obdiv pro tu lého solárního sy ních čísel atd.) - čele všech jeho z — v duchu Fecht thesy a novoplat působení mys na hmotný ve sám „magický id (v duchu Renouvi losofie nahodilosti Stvořitelem (Duch kými monadám prostřední účast n hají na tvoření n na jeho fyzikální rovká žádá, aby nad, z nichž každ přínos do psychi

žel, větší efemérou.
ukopisu přeložil Č.

myšlí na rušení ani některých berních úřadů,
ani některých okresních soudů.

é by bylo shrnulo
kázalo celou tu hlu-
o universitních před-
Vorovka-myslitel a
ně nejstručnější rysy
rapositivistického
ového názoru, který
ou vážností a oprav-
kdo.

solutní, jediná prav-
dním slovem v řeše-
llův a Jamesův the-
lepřený synergismem
a božským světovým
hůh chápán „jako by-
á, ale přece jen ko-
hrouci.“ (Ruch fi-
edy Poincarého fini-
ožin, ale i v nábo-
á dokazovati neza-
natických, těchto py-
Myslím-li nějaké či-
číslo ještě větší.
bylo psychologické
v první jeho knize
ematice“.

liš — modifikovaný
názor v jeho knize
(1920). Jeho skeptic-
obrací se tu stejně
natismu církevnímu,
olastice positivismu,
ědy i filosofie a aka-
la a může filosofie
tové zásadě „nic ne-
ndíj pro tisíciletí La-
ání hmoty, a v Ein-
— o jejímž velikém
Vorovka neochvějně
stuláty Protagorovy,
amea a Macha. Úko-

lem filosofie jest pak uvolňovati staré vazby
(konvence) vědecké a náznaky ukazovati ce-
sty nové. V ní je tendence revoluční, ona
opouští staré vědecké zvyklosti, rozchází se
s tradicí, vydává se za myšlenkovým dobro-
družstvím.

A takovou sázkou je každá „gnóse“.
každé „poznej sebe sama“ (heantognóse) i
každé poznání „něčeho jiného“ (heterognóse),
ba i každé poznání Boha (theognóse), jež je
dílem jedinečné individuality, právě tak jako
každá modlitba moderního člověka je indivi-
duálně upravena.

V tomto termínu zkomirající antiky (gnó-
se) nalézá Vorovka jediný prostředek k lé-
čení duševní choroby moderního vědce: skep-
se. V čelo svého systému staví absolutní
subjekt, absolutní jedinou pravdu, abso-
lutní Já, určující skutečnost a sytící abstrak-
ce. Pravda je mu totožná s Dobrem i Krás-
nem (na dně duše Vorovkovy lze naléztí ten-
to estetický smysl pro formální uzavřenost,
ten obdiv pro tu makrokosmickou souhru ce-
lého solárního systému, pro krásu irracional-
ních čísel atd.) — a mravní vědomí stojí v
čele všech jeho zásad. Vedle toho však věří
— v duchu Fechnerovy synechologické hypo-
thesy a novoplatonské filosofie v přímé
působení myšlenky, vůle a touhy
na hmotný vesmír — v magii, říká si
sám „magický idealista“, a připouští zase
(v duchu Renouvierova kontingentismu, či fi-
losofie nahodilosti) vzájemné působení mezi
Stvořitelem (Duchem, Demiurgem) a psychic-
kými monadami, které mají jistou bez-
prostřední účast na božském stvoření, pomá-
hají na tvoření nejen božského plánu, ale i
na jeho fyzikálním budování. Ačkoli nás Vo-
rovka žádá, abychom tuto „nahodilost“ mo-
nad, z nichž každá značí samostatný a nový
přínos do psychického Kosmu, nechápali fy-

lového rejstříku moderního nesentimentál-
ního sportovního člověka. Byla jsi nahra-

sikálně a prostorově, přece jen biologické a
fyzikální analogie jsou tu zřejmé. Vorovka
jest astronomický utopista, jako anglický ro-
manopisec Wells a objektivuje svoje „psy-
chické pole“ (= vědomí nadlidské, vědomí
vůbec) v jakési astrální fluidum, které vše
proniká a v němž si všechny monady podá-
vají ruce. Zapomíná, že monada-osobnost je
přece jen něco jiného než psychický atom,
poletující ve vesmíru, hledaje, kde by se uchyl-
til. Co znamená pak jeho rčení: Bůh fasci-
nuje monady, ale i tyto Boha? Není to fasci-
nace pouhou sugescí, které — pravda — ně-
kdy podléháme, a kterou dovedeme též po-
mocí vůle od sebe odvrhnouti? Jest sugesce
jedinou možností působiti na vůli lidskou, či
neznačí vlastně úplné vyloučení vůle
druhého, její potlačení a nahrazení vůlí
vlastní?

Vorovkův obdiv pro formálně uzavřený
scuhrn astronomického světa je vyjádřen v
těchto nadšených slovech (Skepse a gnóse
28). Ony malé, kmitající se světelné body na
nočním nebi byly středy soustav podobných
naší sluneční. Tam snad na planetách kol
nich kolujících také rozkvetl život, jako na
naší ubohé zemi. Jak maličká, nepatrná jest
naše planeta proti vesmíru! Jak malí jsme
my všichni, jak malý je Řím, i malý papěz
v něm. Jak nizec si představujeme svého
boha! Jak mstivého a krutého!

Konečně třeba zdůrazniti, že Vorovka byl
především myslitel český, formou i problé-
my ovládal dokonale slovo a jeho věty, peč-
livě budované a metafory dobře volené jsou
a zůstanou vzorem české literatury. Není tu
mezery, kam bys nějaké slůvko vložití mohl,
není tu jediné kakaofonie! Českým byl též Vo-
rovkův boj proti krátkodechému positivis-
mu a malichernému „faktičnictví“, tonoucí-
mu v drobných detailech a ztrácejícímu tvo-

Přetížené učebnice.

Tvrdím, že většina našich středoškolských učebnic jest přeplněna těžkou látkou učebnou, zcela nepřiměřenou duševní vyspělosti studentů, a že v této okolnosti tkví vážné nebezpečí pro rozkvet střední školy. Než přikročím k podrobnějšímu důkazu, připomenu zdánlivě bezvýznamnou historku. Zkoušel jsem jednou žáka při maturitě o rozkladu (dispersi) světla. Předsedající náhodou byl fysik a pamatoval si, že v učebnici byla malým tiskem poznámka o nepravidelném rozkladu světla (anomální disperse). Proto žádal od zkoušeného, aby mu něco pověděl o anomální dispersi, a když mu zkoušenec nemohl vyhověti, velice se divil, jak mohl onen žák ode mne dostati z fysiky dobrou. Činil dokonce námitky proti návrhu vyznamenání — šlo o žáka výborného v humanistických předmětech. Z té hloupé anomální disperse, kterou předsedající jistě sám nikdy neviděl předvedenu pokusem, byla by málem povstala aféra. Poučení z toho příkladu jest, že přetížené cvičebnice mohou sváděti učitele, aby věcem druhého nebo třetího řádu připisovali prvořadou důležitost, aby krátce přečeňovali materiální vědění.

Podívejme se nyní do některých učebnic schválených pro střední školy a na středních školách užívaných. Půjde nám jen o ty předměty, kde je rozsáhlý materiál vědění a kde formální výcvik nestojí v popředí. Běru nejprve do ruky učebnici chemie organické, která má často slohově neobratný způsob podání. Na str. 224. (III. díl, vydání pro gymnasia, reálná gymnasia a reálky) čteme obyčej-

ným tiskem: „Tak uspávací, bolesti utišující účinek morfia mají chloralhydrát, amylénhydrát, veronal, hypnofer, trional, sulfonal. Z nich je erichloroacetaldehydhydrát $\text{CCl}_3\text{CHO} \cdot \text{H}_2\text{O}$, druhý ethylester kyseliny karbaminové $\text{NH}_2\text{CO} \cdot \text{O} \cdot \text{CH}_2 \cdot \text{CH}_3$, třetí dimethylethylkarbinol $(\text{CH}_3)_2 \cdot (\text{C}_2\text{H}_5) \cdot \text{COH}$, atd.“ — Kdyby to tak pěkně odříkával farmaceut nebo studující chemie na vysoké škole, učinil by při státní zkoušce dobrý dojem. Ale učebnice středoškolská, která je celou Niagarou takovýchto suchých údajů a cizích slov, snadno by se mohla státi nebezpečným mučícím prostředkem v ruku učitele přečeňujícího vlastní obor a uctívajícího slovní fetiše.

Listuji v učebnici fysiky, podle níž jsem sám leta vyučoval. Je to kniha v mnohém ohledu dokonalá. Není tam zbytečného slova, a každý pojem jest co nejlépe vyložen — ale ovšem co nejstručněji. Hojně látky jest podáno petitem, ale není to pokyn, že by se dotyčný odstavec mohl vynechat. Spíše je to prostředek dostati na stránku ještě více látky. A jaké látky!

Vysoce abstraktním způsobem sestrojené pojmy mechaniky, o něž se pokoušeli s nezdarem geniové minulosti, jsou absolvovány v několika málo nedělích. Látky se proti předešlým letům neubrало nýbrž přidalo. Obvyčejným tiskem je podán co nejvíce zhuštěný výklad o Pronyově brzdě. Je pravda, že naše mládež odevšad slyší slova jako „kilowatt“ nebo „koňská síla“. Je pravda, že výkladem o Pronyově brzdě se dají pěkně soustřediti dřívější poučky o pracovním efektu a o tření.

Ale středoškoláci přece nejsou ještě technické! — Na vysokých školách jsou četné stížnosti, že absolventi středních škol mívají někdy jakýsi „šajn“ o věcech značně obtížných, ale že často při tom neovládají nejzákladnější věci. Pojímá mě nyní hrůza z veškeré té astronomie, která tak pěkně začne s pozorováním oblohy a tak rychle přejde k nejobtížnějším matematickým pojmům. Jsou děti sedmnácti- nebo osmnáctileté, které nejsou schopny z toho všeho dobře pochopit a zvládnouti než zcela malou část. Protrápí se učením až k maturitě, při níž jim někdy učitel, uznávaje jejich pili, zkoušku nějak ulehčí, aby nepropadli.

Podívejme se také na některý předmět humanistický. Jaký tu pokrok v učebnicích proti našim dobám! Prohlížím učebnici novověku, kterou napsali dva vynikající univerzitní historikové, a jsem nadšen, že se taková kniha dostala do mých rukou. Jaké potěšení pro mne, vidím-li, že v hutných výkladech o kulturním životě přicházejí v hlavním textu jména filosofů jako Descartes, Spinoza, Leibniz a že kromě pouhých jmen je upozorněno na jejich hlavní myšlenky, zvláště na jejich racionalism. Názory filosofické jsou sledovány celým novověkem až do naší doby. Přicházejí zdeřičle charakteristiky filosofie Kantovy, Schopenhauerovy, Nietzscheovy atd. — Avšak i po stránce historické jest kniha pro mne pravým divem. Objasňuje nejtemnější kouty a nejspletitější události způsobem tak dokonalým, že se čtením nesmírně obohacuji. Avšak jaký je rub této skvělé stránky? Při úžasné kondensaci látky se stalo, že kniha na 206 stránkách obsahuje přes tisíc vlastních

jmen osobních, nehledě ani k vlastním jménům místním, a k cizím názvům abstraktních pojmů (racionalismus, merkantilismus, descendenční teorie, positivismus atd.) Nedovedu si představit, že by se z ní žák dovedl učit jinak, než pouhým učením se z paměti celým stránkami. Je pravda, že učebnice resumuje krásnými přehledy hlavní dějinné síly každého oddílu. Z toho však žák zkoušen nebude, nýbrž z údajů, že jmen, z letopočtů. A tu je nesmírně nesnadno něco vynechat, něco zjednodušit nebo zkrátit, když vše je tak dokonale navzájem skloubeno.

Nebudu pokračovati v prohlídce jiných učebnic. Věda nesmírně rychle pokračuje a učebnice musí být vědecky správné. Snaha spisovatelů po vysoké vědecké úrovni činí z učebnic úplná monstra po stránce psychologické. Jen několik málo žáků ve třídě může být tak vyzrálé inteligence, aby podávanou látku skutečně zvládlo. A i z těch budou mít někteří vlohy jednostranné. Střední škola má podávat všeobecné vzdělání. Při nynějších učebnicích většína žactva místo vzdělání získá zkušenost, že t. zv. inteligent musí umět mluvit o věcech, kterým v podstatě nerozumí, které neovládá, ale o nich si něco pamatuje. Nic tak nedemoralisuje sebedůvěru rozumu, jako přibližné mluvení o věcech jen přibližně známých. Prof. B. Němec ve své řeči v senátě 15. listopadu správně vytkl střední škole, že trpí přílišným memorováním.

Nechci popisovati žádnou ideální školu s ideálními učebnicemi, kabinety a učiteli. Mám jen jeden minimální, skromný návrh. Celé velké náklady učebnic, v mnohem ohle-

du skvělých, nelze prostě poslat do stoupy. Avšak velice je žádoucí, aby se do každé učebnice vložil index nebo přehled, v němž byl by soupis těch vědomostí, jež autoři považují za naprosto nutné, nepostradatelné, základní. Pak by se nesmírně usnadnilo žákům, aby při opakování větších partií, při zkouškách na postupnou, při zkouškách opravných, při zkoušce dospělosti, věděli, co mají opravdu znáti a znáti dokonale. Musila by zde býti rozhodná vůle učitelů slevit z rozsahu svých oborů, a za to žádat bezpodmínečně věci zcela základní. Kdyby se tak učitelé mezi sebou začli zkoušet, jako zkoušejí své žáky! Jaké ignorance by se tu objevily! A přece nelze popírat, že učitelé všeobecné vzdělání mají. Upusíme tedy od pověry, že ta neb ona z učebnic vydrěná vědomost má zázračné účinky a všeobecně vzdělává ducha. Nikoli! Nynější přetížené učebnice jen ducha moří a svazují. K tomu přičtěte nedostatek pohybu na zdravém vzduchu a spoustu hodin prosezených ve školních lavicích, a uznáte, že to vše může vydržeti jen mládí, a že my staří bychom měli lépe rozuměti duši mládeže.

Mnohé z nynějších středoškolských učebnic slouží posluchačům vysokých škol jako dobrá repetitoria ke zkouškám, ač univerzita své niveau stále zvyšuje. Nemluvil jsem také o tom, že v otázce československé literatury přetížené učebnice snadno mohou přivoditi jakýsi provincialismus a že se spisovatelů ve všem všudy prostředních činí jenomény a děs maturitních zkoušek.

K. VOROVKA

Prof. Vorovka — osobní vzpomínky.

Byli jsme spolužáky počínaje od kvinty. Prátele jsme tehdy vlastně nebyli. Mládež má horká, intenzivní přesvědčení, jež se po případě tvrdě srážejí. Poměr náš byl korektní, nic víc. Proto jsme si také vykali, při čemž jsme setrvali i později ku podivu našeho okolí.

Pamatuji se z doby gymnasiální, jak Vorovka s nynějším univ. prof. Venigem při náboženství šeptem diskutovali o filosofických otázkách. Katecheta je za to mírně káral: „Vždyť to probíráte s náramnou hloubkou a pečlivostí, ale při vyučování to nesmí býti.“ — Byl to hodný kněz, na něhož si rád vzpomínám. Rozumí se, že jsme jeho dobroty zneužívali. Jednou nalepili jsme pro něho na tabuli titulní obraz nějaké Šváboviny s příslušným nadpisem. A on dobrák jen řekl: „Tak, teď to tu nechám. Přijde pan ředitel, ať to vidí!“ My věděli dobře, že nepřijde. Také nepřišel, ale za to inspektor, a Edv. Kastner k tomu!! Co cítili spolužáci a chudák katecheta, nemohu udat. Byl to zlý okamžik. Jen Vorovka věděl, co se musí udělat. Zatím co Kastner od katedry se vracel dozadu, proklouzl k tabuli, stopil panáka, smazal. Ale policejní talent Kastnerův přece jen prohlédl hru a později nám dal pár špiček za jakési mlhavé nepřístojnosti.

Sblížili jsme se trochu více na universitě, studující oba matematiku a fyziku. V předstávkách se živě diskutovalo, figury se kreslili na zapocené okno v šestce, naši hlavní posluchárně v Klementinu. Bylo to ještě v době, kdy plynové lampy v posluchárně byly pokládány skoro za politickou vymoženost. Obzvláště působil na nás Koláček skvělými přednáškami z theoretické fyziky, Weyr jako matematik a Strouhal svou ušlechtilou, harmonickou osobností.

Po zkouškách a doktorátě šli jsme na střední školu. Vyhledali jsme se občas, neboť již tehdy nerad jsem psal dopisy. Vyměňovali jsme zkušenosti z tehdejší c. k. střední školy. Vorovka dostal se brzo do Prahy. Já, po předcích venkovan, netoužil jsem po Praze, ač jsem v ní vyrostl. Po letech přinesla mi pošta jeho

svatební oznámení. Napsal jsem mu srdečný list. Odpověděl. Snad cítil, že kalný mošt mládí se usadil. Vzniká korespondence.

S podivem viděl jsem u něho přesun napravo, který jsem prodělal také sám. Jací jsme bývali bouřliváčkové jako studenti, a kam jsme dospěli, když pocit odpovědnosti probudil naše svědomí. Dokud nemáme děti, snadno je bouřit a bořit...

Jednou jsem se o tom přesunu vyslovil tak tvrdě a ostře, jak psávám do tisku. Nejsm pro techniku zbabělců, kteří píší tak, aby vždy mohli říci: tak jsem to nemínil. Vorovka, jenž ovšem nemohl vědět, co nena-psáno vibruje kol těch několika slov, cítil se dotčen. Napsal mi odvetu a pak ji — spálil. Poděkoval jsem mu, vysvětliv výrok... „ale mnoho omlouvat se nemohu, protože skutečně nejsem vinen“. Kolik našich lidí by se v obdobných okolnostech zachovalo jako můj přítel.

Naše přátelství nebylo snad založeno na dokonalé shodě názorů. Naopak, lišili jsme se v leccems. Vzdáleně připomíná přátelství mezi Maupassantovým jesuitou a svobodným zednářem. Vzniklo, když jeden v druhém rozpoznal stejně založeného fanatika vlastního přesvědčení. Nedbati takto o obsah přesvědčení je možno jen v zemi vysoké a staré formální kultury, jako je Francie. Vorovka skutečně měl hluboké sympatie pro vše francouzské. Nevadilo mu však, když jsem říkal, že na mně není nic francouzského, leda, že také jsem siáb v zeměpise. Rozdíly takové právě mizely před hlubokými a vážnými kulturními a etickými zájmy, v nichž jsme se shodovali.

Psali jsme si o principu relativity, o matematické logice, svobodě vůle, okultismu, náboženství, politice — neboť korespondence táhla se přes celou válku. Ale objevují se i praktické záležitosti, na př. jak se doma vaří pivo, aby c. k. erár nevěděl.

Převrat! Mír!! — Také my jsme byli pod radostným dojmem, že nastává nová éra. Pak jsem dostal své nadělení, jež mi povolání středoškolského učitele, jemuž jsem byl upřímně oddán zošklivilo. Chtěl jsem přesedlat. Vorov-

Shovat!

vzpomínky.

mení. Napsal jsem mu srdečný
Snad cítil, že kalný mošt mláde
níká korespondence.

viděl jsem u něho přesun na-
jsem prodělal také sám. Jací
pouřliváčkové jako studenti, a
spěli, když pocit odpovědnosti
svědomí. Dokud nemáme děti,
řit a bořit...

em se o tom přesunu vyslovil
stře, jak psávám do tisku. Ne-
niku zbabělců, kteří píší tak,
li říci: tak jsem to nemínil. Vo-
všem nemohl vědět, co nena-
kol těch několika slov, cítil se
mi odvetu a pak ji — spálil.
m mu, vysvětliv výrok... „ale
at se nemohu, protože skutečně
. Kolik našich lidí by se v ob-
nostech zachovalo jako můj

elství nebylo snad založeno na
ě názorů. Naopak, lišili jsme se
áleně připomíná přátelství mezi
ým jesuitou a svobodným zed-
o, když jeden v druhém rozpo-
oženého fanatika vlastního pře-
pati takto o obsah přesvědčení
v zemi vysoké a staré formální
je Francie. Vorovka skutečně
sympatie pro vše francouzské.
šak, když jsem říkal, že na mně
ouzského, leda, že také jsem siáb
ozdíly takové právě mizely před
vážnými kulturními a etickými
ž jsme se shodovali.

si o principu relativity, o mate-
e, svobodě vůle, okultismu, ná-
litice — neboť korespondence
celou válku. Ale objevují se i
žitosti, na př. jak se doma vaří
erár nevěděl.

ír!! — Také my jsme byli pod
nem, že nastává nová éra. Pak
é nadělení, jež mi povolání stře-
čitele, jemuž jsem byl upřímně
ilo. Chtěl jsem přesedlat. Vorov-

ka i tu ochotně mi urovnal cesty. Pomýšlel
již před tím, abych šel do Staré Dalý na hvěz-
dárnu, Konkolym založenou, jejíž správa mi
později byla svěřena. Charakteristické pro Vo-
rovku jest, jakým způsobem mne po prvé na
věc upozornil: „Tam někde na maďarské hra-
nici je docela vzadu hvězdárna, kterou založil
maďarský magnát. Kdyby Vás tam posílali,
nechoďte...“

Dnes říkám sám mladým lidem, kteří se
mi hlásí, aby si zachovali možnost ústupu.
Divím se Vorovkově intuici, která se přece
opírala jen o zprávy z doslechu.

Měl svůj životní sloh, jako měl svůj sloh
literární. Jak moudře a mírně posuzoval zá-
pletky, nad nimiž se jinak lidé rozčilují. Měl
polemiky, pravda, s dovedl ránu ranou platit.
Ale jaký byl jeho duševní postoj k odpůrcům!
Za řadu let neslyšel jsem od něho příkrého
slova o literárním odpůrci. Mohu posouditi,
co a jak. Měl jsem polemik víc, než mně milo.
Myslím vždy s nechutí na tu ztrátu času, který
by člověk věnoval něčemu rozumnějšímu.

Psáti počal poměrně pozdě. Začíná malý-
mi články, pečlivě promyšlenými. Má zvláštní
skeptickou obezřelost. Na př. před lety na-
psal do „Živy“ článek o principu relativity,
v němž se pozastavuje nad tím, že Einstein
operuje jen s translací a nedbá stejnoprávné
rotace. Bylo to v době, kdy t. zv. „užší“ princip,
jak dnes říkáme, ještě zápasil o své uznání.
Později Einstein sám této otázky se chopil a
rozšířil teorii v „širší princip, jenž tehdejší po-
chybnosti Vorovkovy respektuje.

Po malých knihách, které pak publikoval
a jež byly velmi příznivě přijaty, pomýšlel
na velké dílo ve světovém jazyku — francouz-
sky — vedle českého vydání. Když o tom se
mnou po návratu z Ameriky po prvé mluvil,
zmínil se letmo, že odkládá tu práci, že mu
nyní není zcela dobře, ale, že to přejde...

A pak byla naše shledání stále smutnější.
Před operací, po operaci a posledně již u těžce
chorého: „Jaký pak bych to byl filosof, kdy-
bych neměl stanoviska k smrti!“ řekl mi se
smutným úsměvem.

Slíbil jsem mu návštěvu na konec února,
až začnu přednášet na universitě. Loučil se
se mnou vážně. Viděli jsme se naposled.

Arnošt DITTRICH:

Dopis spisovatele, dr. theologie a přír. věd
doc. Františka Schacherla /pobyl 15 let v
emauském klášteře jako mnich, benediktin a
zemřel raněn mrtvicí během několika minut
za svědectví spoluvězňů Ondráčka a arch. Rossmanna v Mauthausenu. Byl do
6-ti h. večer ještě zaměstnán předemím popruhů pro střely.
Zde odpovídá na otázku, kterou předložil kdysi prof. Wald, a kterou o-
pakoval syn František v r. 1937.

V Brně dne 27. ledna 1937.

Vážený pane doktore! F. Wald

Prosímte, že Vám tak pozdě odpovídám
na Váš dopis ze dne 20. t. m. Chtěl jsem
si věc vádně promyslet. Nyní po vrátě
úvaze soudím, že věta „Wäre es nicht mög-
lich, dass das elektrolytische Äquivalent
sich ändert“, nemí předpokládá možnost
existence těžké vody.

Zvěčnilý Váš pan otec vycházel ze své
známé teorie fází. V minulém dopise
si pochvaluje, že adresát sdělil „mein Stand-
punkt in Hinsicht auf chemische Ver-
bindungen“ a dopomůže hledati „Viber-“

J.

V Brně dne 27. ledna 1937.

Vážený pane doktore! F. Waarde.

Prosimte, že Vám tak pordě odpovídám na Váš dopis ze dne 20. t. m. Chtěl jsem si uec v'ádně promysleti. Nyní porvali svare soudim, že v'ěta „Wäre es nicht möglich, dass das elektrolytische Äquivalent sich ändert“, nemí předpov'edi možnosti existence lehké vody.

Zv'icnělím Váš pan otec vycházel ze své známé teorie fázi. Vominutím dopise si pochvaluje, že adesaí sdílí „mein Standpunkt in Hinsicht auf chemische Verbindungen“ dopoměrje hledati, „über-

J.

gangsformen. "Dopomocnejšie dále poníeti
„enorm hohes Potential“, aby se uká-
zalo, že Faradayův zákon je „blosse
Annäherung“. To je zcela ve smyslu
výše uvedené teorie fází, nemá však
nic společného s lůžkou vodou.

Při elektrolytické přípravě těžké vody
nemí třeba uiti enormně vysokých
potenciálů. Elektrochemický ekvivalent
těžkého vodíku je sice dvojnásobný
elektrochemického ekvivalentu obyčej-
ného vodíku, ale ne proto, „dass die
durch eine gewisse Elektrizitätsmenge
bewirkte Zersetzung eines kleineres oder
grösseres Quantum der Verbindung
trifft, wenn sie bei einem vom gewöhnli-

chen Potential der Erde wesentlich verschiedenem Potentiale stattfindet", nýbrž proto, že deuterium má dvojnásob veliči hmotu než obyčejný vodík.

Ohledně Winkelmannova informoval jsem se v univ. knihovně. Mají ho pod č. 20.356. a mohl byste si ho vy-
půjčit prostřednictvím obch. akademie v Mor. Ostravě (J. Bláha).

Jsem v dokonalé vřeti
Vašim oddaným

Doc. J. F. Schachel

Tuzar

Minist. předseda Tuzar rektoru F. Waldovi 24. I. 1920.

(Záležitost prof K.)

V Praze, dne 24. ledna 1920.

Č. 1753/20 Bm.Tr.

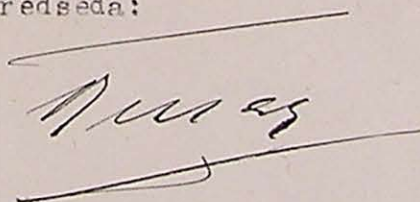
Velevážený pane rektore!

Obdržel jsem vážený dopis Váš ze dne 22. t. m. a děkuji Vám srdečně za sdělení v něm učiněná.

Rovněž tak Vám vzdávám díky za laskavé Vaše oznámení o prohlášení profesorského sboru české vysoké školy technické v Praze, že zájem a prospěch Československé Republiky pokládá po příkladu starých Římanů - "salus rei publicae suprema lex" - za nejvyšší, a že zájmu tomu tedy ustoupiti musí každý jiný, ať si stranický nebo třídní nebo stavovský.

Raďte přijmouti, velevážený pane rektore, ujištění mojí dokonalé úcty a oddanosti.

Ministerský předseda:

Vpřítomí 8 ledna 1871.

Váze Magnificence,

slavný pane rektore,

A výzvam svého dni Vašich, věde-
cátin při jisté i zde nové a nové

Váze Magnificence

rektor velké polytechniky

Fr. Wald

✓

Prare
Karlsoo novu

Lehr Magnificence

rektor rekté polytechniky

Dr. Wald

✓

2

Prase

Karlovo nám

Vřetřovci 8 ledna 1921.

Pane Mecenáři,

obavující se vaší reakce,

A významným dni Vašich věde-
ckých příjmů: zde máme a má-
rodiny upřímně přání svého
dobra, zejména trvalého zdraví,
abyste dlouhá léta ještě
přičinili ku zdatnému světu
poznání a ku prospěchu
všech vědeckých, ku radosti
svých rodiny a přátel a ku

V

/

slouží našeho národa nej-
křesťanštěji.

Přál bych sobě, aby při-
hlad Vaš vstoupil sily
dávající v největších svých
věrných Císařovně,
aby ale sily svých se stej-
nou vytrvalostí už k
užli sledovali svou sad-
bu poslušně.

Yolanda Vaš slovo
pauze tímto způsobem ~

daouén a oddanén pié-
tellet

Ant Tréad.